

VM107: 00/2005

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

VALTIONEUVOSTON PERIAATEPÄÄTÖS
VALTIONHALLINNON IT-TOIMINNAN
KEHITTÄMISESTÄ

3a/2006

JULKAISUJA

VALTIONEUVOSTON PERIAATEPÄÄTÖS
VALTIONHALLINNON
IT-TOIMINNAN KEHITTÄMISESTÄ

3a/2006

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
HALLINNON KEHITTÄMISOSASTO

JULKAISUJA

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28
00023 VALTIONEUVOSTO

Puhelin
(09) 160 01

Telefaksi
(09) 160 33123

Internet
www.vm.fi

Julkaisun tilaukset
Puh. (09) 160 33287

ISSN 1459-3394
ISBN 951-804-631-X (nid.)
ISBN 951-804-632-8 (pdf)

Edita Prima Oy
HELSINKI 2006

KUV.

Julkaisij
julkaisu

Tekijät

Julkaisu

Julkaisu
muut tu
versiot

Asiasan

Julkaisu
ja numer

Julkaisu
tunniste

Julkaisu
myynti/j

Painopai

Tiivistelm

KUVAILELEHTI

Julkaisija ja julkaisu-aika	Valtiovarainministeriö, 2006		
Tekijät	Valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä valtion IT-johtoryhmän ohjauksessa		
Julkaisun nimi	Valtioneuvoston periaatepäätös valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämisestä		
Julkaisun osat/ muut tuotetut versiot	Julkaisu on saatavissa Internetistä osoitteesta www.vm.fi/julkaisut		
Asiasanat	Tietohallinto, strategia, hallinnon kehittäminen		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Julkaisuja, 3a/2006		
Julkaisun tunnistetiedot	ISSN 1459-3394	ISBN 951-804-631-X (nid.) 951-804-632-8 (pdf)	
	Sivuja 28	Kieli Suomi	Hinta
Julkaisun myynti/jakaja	Valtiovarainministeriö		
Painopaikka ja -aika	Edita Prima Oy, Helsinki 2006		
Tiivistelmä	<p>Valtioneuvosto teki 15.6.2006 periaatepäätöksen valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämisestä. IT-toiminnan kehittämisellä luodaan edellytyksiä asiakaslähtöisten ja joustavien palvelujen tuottamiselle sekä vahvistetaan hallinnon avoimuutta. Samalla tavoitellaan valtionhallinnon tuottavuuden parantamista mm. hyödyntämällä entistä laajemmin yhteisiä tietovarantoja, kokoamalla IT-hankintoja ja rakentamalla yhteisiä ratkaisuja.</p> <p>Periaatepäätös tukee valtionhallinnon IT-toiminnan konsernimaisesta kehittämisestä. Ottamalla käyttöön yhteisiä rakenteita ja yhteisiä IT-palveluja sekä parantamalla tietojärjestelmien yhteentoimivuutta voidaan virastojen tietohallinnon voimavarat kohdistaa nykyistä paremmin ydintoiminnan tietojärjestelmien kehittämiseen.</p> <p>Periaatepäätös sisältää valtionhallinnon IT-toiminnan pitkän tähtäimen tavoitetilan, strategiset linjaukset IT-toiminnan kehittämisestä, yhteisen IT-toiminnan ohjausmallin sekä vuosille 2006-2011 ajoittu-</p>		

vat seuraavat kehittämissuohjelmat:

- Asiakasiähtöiset sähköiset palvelut
- Yhteentoimivuus (valtiorhallinnon arkkitehtuurit ja menetelmät)
- Yhteiset tietojärjestelmät
- Yhtenäiset perustietotekniikkapalvelut
- Tietoturvaluisuus.

Kehittämissuohjelmien keskeiset hankkeet liittyvät mm. yhteiseen sähköisten palvelujen alustaan ja tietoliikennetarkaisuun, yhteisiin arkkitehtuureihin, dokumentinhallintaan ja arkistoon sekä perustietoturvaluustason ja korkean tietoturvaluustason vaatimusten määrittelyyn ja toimeenpanoon. Meneillään oleva Valtion tietoturvaluuden kehityssohjelma viedään loppuun.

Periaatepäätöksen valmistelu perustuu hallituksen strategia-asiakirjaan sisältyvään valtior tietohallinnon menettelytapojen kehittämiseen, joka on käynnistynyt osana pääministerin vastuulla toimivaa tietoyhteiskuntaohjelmaa. Periaatepäätöksen valmistelua on ohjannut valtior IT-johtoryhmä ja sen laatimiseen on osallistunut laaja joukko eri hallinnonalojen edustajia ja keskeisiä sidosryhmiä.

Sisäl

1. JOH
2. VAL
TAVI
2.1.
2.2.

2.3.

2.4.
3. PERI
3.1.
3.2.

4. VAIK
4.1.
4.2.
4.3.
4.4.
5. PÄÄ
5.1.
5.2.

Sisälllys

1. JOHDANTO	7
2. VALTIONHALLINNON IT-TOIMINNAN STRATEGISET TAVOITTEET JA TAVOITETILA	9
2.1. Valtionhallinnon yhteinen IT-toiminta	9
2.2. Valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämisen strategiset tavoitteet vuosina 2006 – 2011	10
2.3. Valtionhallinnon IT-toiminnan pitkän tähtäimen tavoitetilä	11
2.3.1. Tyytyväiset asiakkaat, joustavat palvelut	11
2.3.2. Tehokas, turvallinen, verkottunut hallinto	12
2.4. Euroopan unionin sähköisen hallinnon linjaukset	15
3. PERIAATEPÄÄTÖKSEN TOIMEENPANO	17
3.1. Toimeenpanon organisointi	17
3.2. Kehittämishjelmat	19
3.2.1. Asiakaslähtöiset sähköiset palvelut -kehittämishjelma	21
3.2.2. Yhteentoimivuuden kehittämissohjelma	21
3.2.3. Yhteiset tietojärjestelmät -kehittämissohjelma	22
3.2.4. Yhtenäiset perustietotekniikkapalvelut -kehittämissohjelma	22
3.2.5. Tietoturvaluus ja varautuminen -kehittämissohjelma	23
4. VAIKUTUKSET	25
4.1. Yhteiskunnalliset vaikutukset	25
4.2. Taloudelliset vaikutukset	25
4.3. Vaikutukset viranomaisen toimintaan	26
4.4. Henkilöstövaikutukset	26
5. PÄÄTÖKSEN SEURANTA JA RAPORTOINTI	27
5.1. Mittarit	27
5.2. Raportointi ja arviointi	28

1 JOHDANTO

Valtioneuvoston periaatepäätös valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämisestä sisältää valtioneuvoston linjaukset ja kehittämisohjelmat valtion IT-toiminnan kehittämiseksi vuosina 2006 – 2011. Kehittämisohjelmien kärkihankkeet ovat askeleita kohti periaatepäätöksessä kuvattua pidemmän tähtäimen tavoitetilaa valtionhallinnon IT-toiminnasta.

Tämä päätös korvaa valtioneuvoston 2.3.2000 antaman periaatepäätöksen valtionhallinnon tietohallinnon kehittämisestä (VM0087:00/02/02/1999), joka samalla kumotaan.

2 VALTIONHALLINNON IT-TOIMINNAN STRATEGISET TAVOITTEET JA TAVOITETILA

2.1 Valtionhallinnon yhteinen IT-toiminta

Tässä periaatepäätöksessä termiä IT¹ -toiminta käytetään laajassa merkityksessä niin, että se kattaa seuraavien osa-alueiden koordinoinnin, johtamisen, määrittelyn, suunnittelun, toteutuksen ja ylläpidon:

- hallinnon kehittäminen ja IT-toiminnan yhteensovittaminen
- organisaation ydin- ja tukitoimintojen prosessien suunnittelun tuki
- käsitteet ja tietosisällöt
- arkkitehtuurit ja menetelmät
- tietojärjestelmät
- tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuus
- IT-infrastruktuuri
- IT-palvelutuotanto
- asiakastuki
- tietoturvallisuus
- IT-hankinnat ja -sopimukset
- yhteydenpito IT-toimittajiin sekä
- tietotekniikan mahdollisuuksien sisäinen markkinointi.

Valtionhallinnon IT-toiminta tukee hallinnon perustehtävien hoitamista, niiden kehittämistä ja verkottumista sekä parantaa tuottavuutta ja asiakaspalvelun laatua tarjoamalla hallinnolle tehokkaasti ja koordinoitusti tietotekniikkaan perustuvia ratkaisuja ja menetelmiä.

¹ Informaatioteknologia

Valtiohallinnon yhteisellä IT-toiminnalla tarkoitetaan sitä osaa valtionhallinnon IT-toiminnasta, joka on yhteistä kaikille ministeriöille ja virastoille. Yhteinen IT-toiminta muodostuu yhteisen IT-toiminnan johtamisesta ja koordinoinnista, yhtenäisen tietoteknisen ympäristön, menetelmien ja menettelytapojen kehittamisestä ja ylläpidosta, tietojärjestelmien yhteentoimivuuden määrittämisestä ja toteutuksen varmistamisesta, tietoturvallisuuden ohjauksesta, yhteisistä tietojärjestelmistä sekä yhteisistä IT-palveluista.

2.2 Valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämisen strategiset tavoitteet vuosina 2006 – 2011

Tyytyväiset asiakkaat, joustavat palvelut

Valtiohallinnon IT-toiminnalla luodaan edellytyksiä asiakaslähtöisten ja kattavien palvelujen rakentamiselle. Hallinnon avoimuutta edistetään tarjoamalla asiakkaille tietoa hallinnosta ja sen toiminnasta helposti ja ymmärrettävästi. Tehtävässä onnistuminen edellyttää kaikkien hallinnonalojen yhteistyötä yhtenäisen ja yhteentoimivan palvelukonaisuuden toteuttamiseksi asiakasrajapintaan.

Tehokas, turvallinen, verkottunut hallinto

Valtiohallinnon IT-toiminta tukee valtionhallinnon tuottavuuden parantamista, poikkihallinnollista toimintaa ja rakennemuutoksia. Yhteisten tietovarantojen käytön tehostamiseksi, moninkertaisen tiedonkeruun minimoimiseksi ja poikkihallinnollisten prosessien mahdollistamiseksi IT-ympäristöstä luodaan yhtenäinen ja turvallinen sekä teknisesti ja tietosisällöllisesti yhteentoimiva.

IT-toiminnan voimavarat virastoissa kohdistetaan ydintoiminnan kehittämiseen. Perustietotekniikkapalvelut tuotetaan mittakaavaetujen hyödyntämiseksi yhtenäisesti ja mahdollisimman keskitetysti. Ratkaisuisa varmistetaan korkea tietoturva ja toiminta- valmius.

Hallinnon toiminta on kasvavassa määrin riippuvainen laadukkaista IT-palveluista. Toiminnan jatkuvuutta normaalioloissa, normaaliolojen häiriötilanteissa ja suunnitellussa laajuudessa poikkeusoloissa varmistetaan yhtenäisin suunnitelmin ja harjoituksin sekä osin yhteisin ratkaisuin.

Onnistuminen tehokkaan, turvallisen ja verkottuneen hallinnon kehittämisessä edellyttää laadullisesti ja määrällisesti riittävää ja oikein kohdistettua IT-osaamista ja asiantuntijuutta yhdistettynä hallinnon toiminnan tuntemukseen.

Yhteinen IT-toiminta luo puitteet tuottavuuden kehittämiselle ja kustannustehokkaalle IT-toiminnalle, mutta merkittävimpiin tuottavuuden kohottamiseen päästään vasta uudistamalla toimintaprosesseja sisäiset asiakkuudet tunnistaen ja hyödyntämällä laajasti yhteisiä tietovarantoja. Tämä edellyttää kaikkien toiminnasta vastaavien kehityspanosta.

2.3

Valtion
tässä ki

- 1) ”Ty:
tavo
- 2) ”Tel
voit

Kansal:
linnon
mukais
silleen.

2.3.1

Sähkö
yritys

Valtion
jonka k
den eli
ka on n
teutettu
Yksittä
sa ja al
Si
sa, mik
ten palv
sa. Valt
palvelu
Si
tään pa
jaa kun
taen. Ti
tarvetta
U
määrite

2.3 Valtionhallinnon IT-toiminnan pitkän tähtäimen tavoitetila

Valtion IT-toimintaa kehitetään edellä esitettyjen strategisten linjausten mukaisesti kohti tässä kappaleessa kuvattua tavoitetilaa. Tavoitetila on kuvattu kaksiosaisesti:

- 1) ”Tyytyväiset asiakkaat, joustavat palvelut” on asiakasnäkökulma sähköiseen hallintoon tavoitetilassa, ja
- 2) ”Tehokas, turvallinen, verkottunut hallinto” on hallinnon sisäisen toiminnan kuvaus tavoitetilassa.

Kansalaiset, yritykset ja yhteisöt ovat julkishallinnon asiakkaita. Yksittäisillä valtionhallinnon organisaatioilla voi olla muitakin asiakkaita kunkin organisaation määrittelyjen mukaisesti. Hallinnon sisäisiä asiakkaita ovat virkamiehet ja hallinto-organisaatiot toisilleen.

2.3.1 Tyytyväiset asiakkaat, joustavat palvelut

Sähköiset palvelut ja hallinnon näkyminen yhtenäisenä kansalaisille, yrityksille ja yhteisöille

Valtionhallinnon sähköiset palvelut on järjestetty yhtenäiseksi palvelukokonaisuudeksi, jonka kautta on tarjolla kansalaisille elämäntilannetta sekä yrityksille ja yhteisöille niiden elinkaarta vastaavat palvelut. Palvelukokonaisuus sisältää ne hallinnon palvelut, jotka on mahdollista toteuttaa sähköisinä. Palvelujen toiminnallisuus on yhtenäistetty ja toteutettu helpokäyttöiseksi, tietoturvalliseksi ja monia eri kanavia pitkin saavutettaviksi. Yksittäisiä palveluita on käytettävissä myös muiden palveluntuottajien toimialakohtaisissa ja alueellisissa palvelukokonaisuuksissa.

Sähköiset palvelut ovat käytössä ympärivuorokautisesti seitsemänä päivänä viikossa, mikäli palvelun tarjonta niin edellyttää. Kansalaisten ja yritysten käytössä on sähköisten palvelujen keskitetty neuvontapalvelu. Palvelut on kuvattu sähköisessä asiointioppaassa. Valtaosa kansalaisista tuntee sähköiset palvelut tehokkaan markkinoinnin ansiosta ja palveluita käytetään laajasti.

Sähköiset palvelut on rakennettu niin, että viranomaisella olevat tiedot hyödynnetään palvelussa, ja tiedot liikkuvat sujuvasti viranomaisten välillä kansalaisten tietosuojaa kunnioittaen sekä hyvää tiedonhallintatapaa ja henkilötietojenkäsittelytapaa noudattaen. Tietojen yhteiskäytöllä ja ennakoivilla palveluilla on vähennetty asiakaskontaktien tarvetta ja parannettu palvelutasoa.

Usean viranomaisen tietoja hyödyntävät palveluprosessit on tunnistettu, niille on määritetty omistajat ja ne on rakennettu asiakkaiden toimintaa tukeviksi. Kansalaisella ja

yrityksellä on mahdollisuus seurata omien vireillä olevien asioidensa käsittelyn tilaa ja tarkastaa, mitä tietoja hänestä viranomaisilla on hallussaan. Viranomaisten tekemät päätökset ovat sähköisesti haettavissa yhdestä paikasta.

Toiminnan avoimuus, kansalaisten osallisuus ja informaation jakaminen

Hallinnon toiminta on avointa: tietoa hallinnon toiminnasta on tarjolla kansalaisille selkeästi esitettynä, ja tiedot ovat helposti löydettävissä. Kansalaiset, yritykset ja yhteisöt voivat antaa sähköisesti palautetta hallinnon toiminnasta ja osallistua kumppaneina sen kehittämiseen. Hallinnon tuottamaa tietoa on tarjolla kansalaisten, yritysten ja yhteisöjen käyttöön sekä jatkojalostusta varten. Tiedon hinnoittelun periaatteet hallinnon ulkopuolisille käyttäjille on selkiytetty.

Luottamus sähköiseen hallintoon

Tietoturvallisuus on integroitu toimintaan ja tietojärjestelmiin. Sähköisten palvelujen käyttäjä voi aina palveluita käyttäessään varmistaa, minkä hallinto-organisaation kanssa hän asioi.

Kansalaisten tietojen suojaaminen viranomaisten järjestelmissä on suunnitelmallisesti toteutettu hyvää tiedonhallinta- ja tietojenkäsittelytapaa noudattaen. Kansalaisella on mahdollisuus tarkistaa, mihin tarkoituksiin hänen tietojensa on käytetty.

Valtionhallinnossa on käytössä yhtenäinen tunnistamispalvelu kansalaisille, yrityksille ja yhteisöille. Palvelussa voi olla useita tunnistamistapoja. Biometrisen tunnistamisen käytön periaatteet on viety osaksi tietosuojalainsäädäntöä.

2.3.2 Tehokas, turvallinen, verkottunut hallinto

Toiminnan kehittämisessä on otettu IT:n tarjoamat mahdollisuudet huomioon, jotta hallinto pystyy tuottamaan nykyiset palvelut vähenevällä henkilömäärällä.

Yhteentoimivuus: edellytys tehokkaalle ja yhtenä näkyvälle hallinnolle

Hallinnon ja asiakkaan palvelurajapinta on yhtenäinen. Palvelut on rakennettu määrittelyjen palvelu-, tieto- ja teknisen arkkitehtuurin mukaisesti.

Hallinnon ydintoiminnan tietojärjestelmät on rakennettu yhteisin integraatio- ja rajapintaratkaisuin. Ratkaisuissa suositaan avoimia standardeja. Yhteiset arkkitehtuurit on otettu käyttöön. Tämä mahdollistaa tietojen tehokkaan yhteiskäytön ja aidon sähköisen hallinnon toteuttamisen.

Perustietovarantojen ylläpito ja hallinnointi on toteutettu nykyisen mallin mukaisesti hajautettuna, ja niiden käyttöä ja kehittämistä koordinoidaan keskitetysti. Perustie-

tovara
lu on :

Yhte

Talous
veluke
näistet
Asiant
lintajä
käaika
v

Yhter

Valtior
kinta k
toimist
lintapa
vonta t
markki
men m:
vaiheet
IT
sujen l
palvelu
Y
minto.
Y
tokset j

Jousta

Hallinn
työsken
ja käyttö
kemisto
YI
edellytti

n tilaa ja
mät pää-

tovarannot ovat hallinnon sisällä laajasti käytössä. Hallinnon sisäinen tietojen hinnoittelu on selkiytetty.

Yhteiset tietojärjestelmät

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut tuotetaan alueellisissa palvelukeskuksissa palvelukeskusmallin mukaisesti. Talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmät on yhtenäistetty. Henkilötyön seurannan sekä projekti- ja hankehallinnan työkalut ovat yhteiset. Asiantuntijatyön tukemiseksi käytetään asiakirjojen käsittelyssä yhteistä dokumentinhallintajärjestelmää, joka on yhdistetty yhteiseen sähköiseen käyttö- ja päätearkistoon. Pitkäaikaissäilytettävien tietokantojen arkistointi on järjestetty keskitetysti.

Valtioneuvoston yhteisten järjestelmien kehittäminen ja ylläpito on keskitetty.

Yhtenäiset perustietotekniikkapalvelut

Valtionhallinnon perustietotekniikkapalvelut on määritetty, yhtenäistetty ja niiden hankinta keskitetty. Perustietotekniikkapalveluita ovat mm. tieto- ja puheliikenne, työasemat toimisto- ja perusohjelmistoinen, turvallinen sähköposti sekä palvelinten käyttö- ja hallintapalvelut. Perustietotekniikkapalvelujen määrittäminen, hankinta, ohjaus ja laadunvalvonta tuotetaan hallinnon sisällä keskitetysti, ja ne hankitaan pääsääntöisesti kaupallisilta markkinoilta tai erityisyyistä hallinnon sisäiseltä toimittajalta. Kyseessä on pitkän tähtäimen määrätietoinen kehittämistavoite tilaaja-tuottajamallin toteuttamiseksi. Toteuttamisvaiheet selkeytyvät tarkemmassa suunnittelussa.

IT-palvelutuottajia kilpailutetaan säännöllisin välein kustannustehokkaiden ratkaisujen löytämiseksi ja ylläpitämiseksi. Hankintaosaamista on kehitetty niin, että ostettavat palvelut ovat kustannustehokkaita, toimintavarmoja ja turvallisia.

Yhtenäisen työasemaympäristön tukemiseen hallinnolla on keskitetty helpdesk-toiminto. Tarvittava lähituki on hajautettu, mutta keskitetysti johdettu.

Yhteisiksi sovittuja tietojärjestelmiä ja IT-palveluja käyttävät kaikki ministeriöt, laitokset ja virastot.

Joustava työskentely

Hallinnon tietojärjestelmät ja tietoturvenenettelyt on yhtenäistetty, jolloin henkilöstö voi työskennellä missä tahansa toimipaikassa tai tehdä etätöitä. Virkamiesten tunnistamiseen ja käyttöoikeuksien hallintaan on käytössä yhtenäiset ratkaisut. Julkishallinnon yhteyshakemistossa on virkamiesten yhteystiedot, ja ne ovat sieltä helposti haettavissa.

Yhteistyökumppaneille on järjestetty hallittu ja tietoturvallinen pääsy yhteistyön edellyttämiin hallinnon tietojärjestelmiin ja sähköisiin palveluihin.

lle selke-
isöt voi-
a sen ke-
hteisöjen
lkopuoli-

alvelujen
on kans-

itelmalli-
aisella on

a, yrityk-
mistami-

jotta hal-

rnolle
määritel-

io- ja ra-
tuurit on
ähköisen

n mukai-
Perustie-

IT-hallinta- ja ohjausmenettelyt

Valtionhallinnossa on käytössä yhtenäiset IT-toiminnan hallintamenettelyt. Tietohallintoinvestointien kustannukset ja muut vaikutukset arvioidaan ja raportoidaan yhtenäisin menetelmin. Merkittävät hankkeet on koottu keskitettyyn IT-hankesalkkuun, ja ne käsitellään osana tulosohtaus-, TTS- ja budjettiprosesseja.

Tietojärjestelmien uudistamissuunnitelmat sisällytetään strategia-asiakirjoihin. Tietojärjestelmät ovat yleisesti tuettua tekniikkaa. Ylläpitokustannusten ja investointien kehittymistä seurataan. Jatkuvien IT-kustannusten budjetointiin ja seurantaan on olemassa yhteiset menettelyohjeet ja ratkaisut.

Hankehallintaan, tietojärjestelmien määrittelyyn ja dokumentointiin sekä palveluhankintoihin on määritelty yhteiset hyväksi todetut menetelmät, joita käytetään sekä yhteisten IT-palveluiden hankinnassa että virastojen ydintoimintaan liittyvien hankkeiden hallinnassa. Tietojärjestelmä- ja palveluhankinnat toteutetaan avoimin rajapinnoin niin, että lukkiutuminen yhden toimittajan palvelujen käyttöön vältetään. Avoimen lähdekoodin ratkaisut ovat varteenotettavia vaihtoehtoja valittaessa tietojärjestelmätuotteita.

IT-palvelujen prosessit ja palvelutasot on määritelty ja laatusopimukset tehty yleisesti käytettyjen mallien mukaisesti, ja niiden toteutumista seurataan.

Tietojärjestelmien turvallisuus ja toimintavarmuus

Tietoturvaratkaisut suunnitellaan osana järjestelmäsuunnittelua. Kaikki valtionhallinnon tietojärjestelmät täyttävät määritellyt tietoturvallisuuden perustason vaatimukset, ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen tietojärjestelmät täyttävät korkean tietoturvatason vaatimukset. Keskeisten tietojärjestelmien jatkuva toiminta on varmennettu palvelun vaatimalla tavalla. Valtionhallinnossa on käytössä yhteinen, turvallinen tietoliikenne-ratkaisu.

Tietojärjestelmien ja toiminnan yhtenäiset tietoturva-auditointimenettelyt ovat käytössä. Tietoturvan toteutumista valvotaan ja tietoturvapoikkeamista raportoidaan yhtenäisin menetelmin.

Valtion toimintojen turvaaminen ja varautuminen

Palveluita rakennettaessa ja eritoten niitä ulkoistettaessa arvioidaan, mitkä vaikutukset päätöksillä on valtion toiminnalle ja valtion turvallisuustoiminnalle normaalioloissa sekä erityisesti normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

2.4

Euroopa-
ka kattav
noiden t
EU:n toi-
kitetyn ti
Tietojen
EU
antoi jul
komissio
tegiassa
sellaisia
ta. Edell
kaisujen
omassa t
liittyvier
Ku
jen yhte
toyhteisy
sekä osa
taisia jo

2.4 Euroopan unionin sähköisen hallinnon linjaukset

Euroopan unionissa (EU) on monilla aloilla jo käytössä tai kehitteillä tietojärjestelmiä, jotka kattavat EU:n jäsenmaat tai osan niistä. Järjestelmien avulla helpotetaan yhteismarkkinoiden toimintaa, parannetaan vapaan liikkuvuuden toimintaedellytyksiä tai tehostetaan EU:n toimintaa. Usein Euroopan laajuinen tietojärjestelmä tarkoittaa tietojen vaihtoa keskitetyn tietokannan kautta, mutta se voi tarkoittaa myös yhteenliitettyjä tietojärjestelmiä. Tietojen vaihdossa sovelletaan Euroopan tasolla sovittuja tietomuotoja tai rajapintoja.

EU:n sähköisen hallinnon ministerikonferenssi Manchesterissä marraskuussa 2005 antoi julkilausuman EU:n sähköisen hallinnon strategisista linjauksista, jotka sisältyvät komission valmistelemaan taustamuistioon Signposts towards eGovernment 2010. Strategiassa luodaan edellytyksiä jäsenvaltioiden rajat ylittävälle toiminnolle ja korostetaan sellaisia seikkoja, joista jäsenvaltioiden tulisi omassa toiminnassaan erityisesti pitää huolta. Edellytyksiä rajat ylittävälle toiminnalle luodaan mm. tunnistamisen kansallisten ratkaisujen yhteentoimivuuden varmistamisella. Jäsenmaiden tulisi osallistua ja huolehtia omassa toiminnassaan IT-investointien hyötyjen arviointiin, mittaamiseen ja realisointiin liittyvien yhteisten menetelmien kehittämisestä ja käyttöönotosta.

Kukin hallinnonala vastaa oman alueensa EU:n yhteisten tietojärjestelmien ja tietojen yhteentoimivuuden kehittämisestä. Valtiovarainministeriön roolina EU:n tietohallintoyhteisyydessä on yhteensovittaa kansallisia linjauksia ja ratkaisuja EU:n linjausten kanssa sekä osallistua EU:n linjausten ja ratkaisujen tekemiseen niin, että ne olisivat yhdensuuntaisia jo tehtyjen kansallisten ratkaisujen kanssa.

3 PERIAATEPÄÄTÖKSEN TOIMEENPANO

3.1 Toimeenpanon organisointi

Valtionhallinnon ohjaus ja toimivalta sekä vastuujärjestelmä perustuu perustuslaissa säädettyyn ministerivastuujärjestelmään. Ministeriöiden ja virastojen vastuu oman toimintansa kehittämisestä säilyy ennallaan. Ministeriöt vastaavat oman hallinnonalansa IT-toiminnasta. Valtiovarainministeriö vastaa valtion yhteisen IT-toiminnan kehittamisestä ja ohjauksesta. Valtiovarainministeriössä toimiva valtion IT-toiminnan johtamisyksikkö toimii yhteistyössä hallinnonalojen kanssa. Valtiovarainministeriö valmistelee ja edistää koko hallinnolle yhteisten IT-palvelujen koottua tuotantoa.

Valtion yhteisen IT-toiminnan ohjauksessa ja koordinoinnissa käytetään seuraavia toimenpiteitä:

- 1) valtioneuvoston määrittelemät, IT-toiminnan yleiset kehittämis- ja toimintaperiaatteet
- 2) asianomaisen hallinnonalan IT-toiminnan ohjaus edellä mainittujen linjausten mukaisena tulohjauksena
- 3) valtiovarainministeriön informaatio-ohjaus, mikä perustuu valtioneuvoston linjauksiin
- 4) yksittäisiä ratkaisuja koskeva velvoittava ohjaus
- 5) talouden ohjaus sekä
- 6) yhteishankinnat².

² Tietohallintotuotteita koskevaa hankintatoimintaa kehitetään. Syyskuun 1 päivänä 2006 voimaan tulevan talousarviolain 22 a §:n (447/2006) mukaan valtionhallinnossa laajasti käytettävien tavanomaisten tieteknisten laitteistojen ja niiden ohjelmistojen sekä hallinnon yhteisten tietojärjestelmien hankinnat voidaan toteuttaa yhteishankintoina. Valtion virastojen tulisi järjestää hankintatoimensa niin, että ne käyttävät yhteishankintayksikön kilpailuttamia sopimuksia.

3 Periaatepäätöksen toimeenpano

Lähtökohtana on, että ministeriöt ja virastot noudattavat valtioneuvoston kehittämis- ja toimintaperiaatteita. Mikäli ministeriöt ja virastot haluavat poiketa periaatteista, tulee niiden perustella ratkaisunsa. Hallinnon näkemyksiä hyödynnetään myös valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämisessä.

Valtiovarainministeriön ohjaus perustuu ennen kaikkea informaatio-ohjauksen eri muotoihin sekä laajaan yhteistyöhän hallinnonalojen kanssa. Mikäli yksittäisiä ratkaisuja koskevaa sitovaa ohjausta tarvitaan, sen valmistelussa edetään toistaiseksi voimassaolevaan lainsäädäntöön tukeutuen.

Yhteishankintojen kilpailuttaminen ja sopimukset tehdään yhteistyössä valtionhallinnon yhteishankintayksikön kanssa.

Merkittävimmät valtion IT-toiminnan yhteistyöryhmät ovat Valtion IT-johtoryhmä ja Valtion IT-koordinaatioryhmä. Näiden tukena toimii rajatumpia tehtäviä käsitteleviä yhteistyöelimiä.

Valtion IT-johtoryhmä

Valtion IT-johtoryhmä käsittelee valtionhallinnon IT-toiminnan keskeiset linjaukset, strategian, toimintasuunnitelmat ja isot kehittämishankkeet valtion IT-johtajan esittelystä. Johtoryhmä tukee toiminnallaan valtioneuvostoa ja valtiovarainministeriötä valtionhallinnon yhteiseen IT-toimintaan liittyvässä päätöksenteossa.

Valtion IT-koordinaatioryhmä

Valtionhallinnon IT-koordinaatioryhmä yhteensovittaa IT-toimintaa. IT-koordinaatioryhmä valmistelelee yhdessä valtionhallinnon IT-toiminnan johtamisyksikön kanssa valtion IT-johtoryhmälle esityksiä valtionhallinnon yhteisiksi IT-palveluiksi ja arkkitehtuureiksi. Koordinaatioryhmä seuraa yhteisten IT-palvelujen toteuttamista, käyttöä ja laatua.

Koordinaatioryhmän jäsenet vastaavat siitä, että kehittämissuunnitelmat ja valtion IT-johtoryhmän tekemät päätökset tulevat hallinnonalan virastojen ja laitosten tietoon ja edistävät niiden toteuttamista omalla hallinnonalallaan. Samoin koordinaatioryhmän jäsenet vastaavat hallinnonalojensa kehitystarpeiden ja keskeisten hankkeiden tiedottamisesta valtion IT-toiminnan johtamisyksikölle.

Valtion tietoturvallisuuden johtoryhmä VAHTI

Valtion tietoturvallisuuden johtoryhmä (VAHTI) jatkaa aktiivista toimintaansa. Sen tavoitteena on parantaa valtionhallinnon toimintojen luotettavuutta ja jatkuvuutta kehittämällä tietoturvallisuutta sekä edistää tietoturvallisuuden saattamista kiinteäksi osaksi valtionhallinnon kaikkea toimintaa. VAHTI käsittelee tietoturvallisuutta koskevat määräykset, ohjeet, suositukset ja tavoitteet sekä muut tietoturvallisuuden linjaukset ja toimenpiteet.

Valtionhallinnon tietoturvallisuuden johtoryhmä VAHTI on integroitu osaksi valtion

IT-toimintatimet ja k
IT-koor
koordina

Julkish

Valtion
toimite
hankkee
Sosiaali-
keä valti-
asiakasl
tuksen ti-
nimeltää

Kansai

Valtionh
nen sähkö
ja OECE
non avoi-
miseen.

3.2

Hallinno
ja ratkais
li muuto
tietojärje
rakentarr
syyksiä,
IT-toimir
jatkuvuu

Periaate

1) yhtc

2) yhtc

tämis- ja
tulee nii-
allinnon

uksen eri
atkaisuja
rassaole-

ltionhal-

rtoryhmä
sitteleviä

set, stra-
ittelystä.
ltionhal-

aatioryh-
a valtion
uureiksi.
ia.

a valtion
ietoon ja
hmän jä-
dottami-

en tavoit-
ittämällä
ltionhal-
kset, oh-
iteet.
si valtion

IT-toiminnan kokonaisohjausta. Tietoturvallisuuden keskeisimmät linjaukset ja suunnitelmat käsitellään myös valtion IT-johtoryhmässä. VAHTI tekee yhteistoimintaa valtion IT-koordinaatioryhmän kanssa. Se myös informoi hankkeistaan säännöllisesti valtion IT-koordinaatioryhmää.

Julkishallinnon yhteinen IT-toiminta

Valtionhallinnon IT-toiminnan johtamisyksikkö toimii yhteistyössä kuntien tietohallintoyhteistyötä koordinoivan sisäasiainministeriön kanssa. Sisäasiainministeriön KuntaIT-hankkeessa valmistellaan kuntien tietohallintotoimijaksi perustettavaa KuntaIT-yksikköä. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen toimija on Kansaneläkelaitos, joka on myös tärkeä valtionhallinnon IT-toiminnan yhteistyökumppani. Tärkeitä yhteistyöalueita ovat mm. asiakaslähtöisten sähköisten palvelujen alustan ja yhteentoimivuuden kehittäminen. Hallituksen tietoyhteiskuntaohjelma on esittänyt yhden julkishallinnon yhteisen toimijan, työnimeltään JulKIT, toiminnan aloittamista v. 2009 alussa.

Kansainvälinen yhteistyö

Valtionhallinnon IT-ratkaisujen kansainvälinen yhteentoimivuus ja Suomen sijoittuminen sähköisen hallinnon kansainvälisessä vertailussa varmistetaan osallistumalla EU:ssa ja OECD:ssä sekä muissa kansainvälisissä yhteistyöelimissä sähköisen hallinnon, hallinnon avoimuuden ja tietoturvallisuuden hyvien käytäntöjen jakamiseen ja vertaiskehittämiseen.

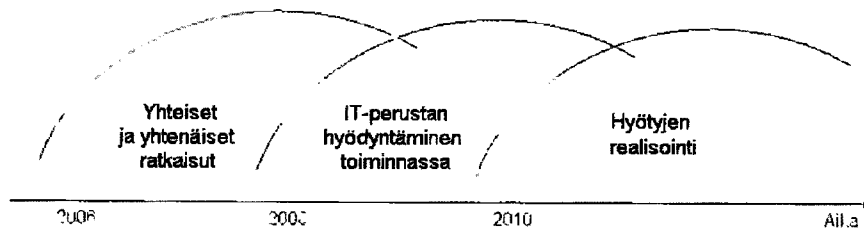
3.2 Kehittämishjelmat

Hallinnon tuottavuuden kohottamiseksi on kehitettävä kokonaan uusia toimintamalleja ja ratkaisuja. Valtionhallinnon yhteisellä IT-toiminnan kehittämisellä on merkittävä rooli muutoksen mahdollistajana. Yhteiset sähköisen asioinnin tukipalvelut sekä tietojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuus mahdollistavat asiakaslähtöisten sähköisten palvelujen rakentamisen. Yhteisten IT-palveluiden ja tietojärjestelmien avulla poistetaan päällekkäisyyksiä, nostetaan toiminnan sisäistä tehokkuutta ja samanaikaisesti parannetaan valtion IT-toiminnan kustannustehokkuutta. Kehittämisessä on varmistettava valtion toiminnan jatkuvuus myös normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Periaatepäätöksen toteuttaminen jakautuu karkeasti kahteen vaiheeseen:

- 1) yhteisten ja yhtenäisten ratkaisujen luominen ja
- 2) yhtenäisen IT-ympäristön hyödyntäminen.

3. Periaatepäätöksen toimeenpano

Periaatepäätöksessä esitettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi käynnistetään viisi kehittämisohjelmaa: Asiakslähtöiset sähköiset palvelut, Yhteentoimivuus (tietohallinnon arkkitehtuurit ja menetelmät), Yhteiset tietojärjestelmät, Yhtenäiset perustietotekniikka-palvelut ja Tietoturvallisuus.

Kehittämisohjelmiin on määritelty hankkeita, joiden toteuttaminen on ajoitettu vuosina 2006 – 2007 käynnistettäväksi kärkihankkeiksi ja vuosina 2008 – 2009 käynnistettäväksi hankkeiksi. Kunkin hankkeen osalta tehdään aluksi esitutkimus, jossa selvitetään osa-alueen nykytilanne, kokonaisratkaisut, mahdolliset etenemismallit, aikataulut sekä tehdään riski- ja kustannushyötyanalyysit. Lopulliset päätökset hankkeiden toteuttamisesta ja toteuttamistavoista tehdään esitutkimusten jälkeen.

Haasteet	Strategiset linjaukset	Kehittämisohjelmat	Kärkihankkeet
Muuttuvat palvelutarpeet ja odotukset	Tyytyväiset asiakkaat, joustavat palvelut	Asiakslähtöiset sähköiset palvelut	- Kansalaisten ja yritysten tunnistaminen - Sähköisten palvelujen alusta
Hallinnon avoimuus ja luotettavuus		Yhteentoimivuus	- Yhteiset arkkitehtuurit - Rajapinnat perustietovaroihin
Globalisaatio EU-integraatio	Tehokas, turvallinen, verkottunut hallinto	Yhteiset tietojärjestelmät	- Talous- ja henkilöstöhallinto - Dokumentinhallinta ja arkisto - Virkamiehen tunnistaminen ja käyttöoikeuksien hallinta
Tuottavuus		Yhtenäiset perustietotekniikkapalvelut	- Yhteinen, turvallinen tietoliikenne-ratkaisu - Sähköposti ja kalenteri
Väestön ikääntyminen Henkilöstöä eläkkeelle		Tietoturvallisuus	- Perustietoturvallisuuden ja korkean tietoturvallisuuden vaatimukset ja toimeenpano - Varautuminen
Alueellinen epätasapaino			
Toiminnan jatkuvuuden turvaaminen			

Kehittäjä

- osaa
- valtio
- hank
- IT-to
- valtio
- hank

3.2.1

Ohjelma suomi.fi: hon halli veluita ja tut sähkö

Vuosina

- kansa
- yhtei

Vuosina

- yhtei
- asiak

3.2.2

Ohjelma tietojen p non järje liset muu toteuttan hittämise käyttöön kuvauste lussa.

Vuosina

- valtio
- integri
- jested
- hanke

Kehittämishoelmia tuetaan parantamalla IT-toiminnan yleisiä toimintaedellytyksiä:

- osaamisen kehittäminen
- valtion IT-palveluyksikön toiminnan käynnistäminen
- hankehallinnan kehittäminen
- IT-toiminnan talouden seurannan ja ohjauksen kehittäminen
- valtion IT-toiminnan informaatio- ja normiohjauksen kehittäminen
- hankintatoimen kehittäminen.

3.2.1 Asiakaslähtöiset sähköiset palvelut - kehittämisohjelma

Ohjelmalla luodaan hallinnon yhteiset sähköisen asioinnin toimintamallit sekä kehitetään suomi.fi:stä ja yritys-suomi.fi:stä vuorovaikutteinen sähköisen asioinnin kokonaisuus, johon hallinnonalat voivat toteuttaa asiakaslähtöisiä palveluja hyödyntäen yhteisiä tukipalveluita ja tietovarantoja sekä sähköisen asioinnin komponentteja. Myös aiemmin toteutetut sähköiset palvelut voidaan liittää palvelukokonaisuuteen.

Vuosina 2006 – 2007 käynnistettäviä ohjelman kärkihankkeita ovat:

- kansalaisten ja yritysten tunnistaminen
- yhteinen sähköisten palvelujen alusta.

Vuosina 2008 – 2009 käynnistettäviä hankkeita ovat:

- yhteisen sähköisten palvelujen alustan jatkokehittäminen
- asiakas- ja palvelutuki.

3.2.2 Yhteentoimivuuden kehittämisohjelma

Ohjelmalla kehitetään valtionhallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuutta, vähennetään tietojen päällekkäistä keräämistä ja ylläpitoa sekä päällekkäisiä tietojärjestelmiä. Hallinnon järjestelmissä tavoitellaan joustavuutta niin, että toiminnan sisällölliset ja rakenteelliset muutokset pystytään toteuttamaan kohtuullisissa aikatauluissa. Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi luodaan valtionhallinnon arkkitehtuuri toiminnan ja tietojärjestelmien kehittämisen ohjausvälineeksi kaikilla valtionhallinnon tasoilla sekä suunnitellaan ja otetaan käyttöön yhteisesti sovittu toimintamalli arkkitehtuurin ylläpitämiseksi ja arkkitehtuurikuvausten hyödyntämiseksi kehityshankkeiden ohjauksessa ja järjestelmien suunnittelussa.

Vuosina 2006 – 2007 käynnistettäviä ohjelman kärkihankkeita ovat:

- valtionhallinnon kokonaisarkkitehtuuri
- integraatioarkkitehtuuri (mm. rajapinnat perustietovarantoihin ja ydintoiminnan järjestelmiin)
- hankehallinnan kehittäminen.

4 VAIKUTUKSET

4.1 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämällä parannetaan valtionhallinnon palvelujen laatua sekä helpotetaan kansalaisten, yritysten ja yhteisöjen asiointia. Keskitetty ohjausjärjestelmä mahdollistaa aiempaa tehokkaammin uusien menettelyjen samanaikaisen käyttöönoton.

Yhtenäisellä perustietotekniikalla sekä teknisesti ja sisällöllisesti yhteentoimivilla tietojärjestelmillä luodaan edellytykset asiakaslähtöisten palvelujen ja koko julkisen sektorin yhteisen palvelukokonaisuuden rakentamiselle sekä hallinnon avoimuuden kehittämiseksi. Valtionhallinnon IT-toiminnan tehostamisella vastataan myös muuttuvan toimintaympäristön, kuten eläköitymisen, vaatimuksiin.

4.2 Taloudelliset vaikutukset

Valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämisessä tavoitellaan ensisijaisesti tuottavuushyötyjä tietotekniikan hyväksikäyttöä tehostamalla. Tuottavuushyödyt näkyvät palvelujen laadun lisäksi kokonaiskustannuksissa sekä henkilöstömäärissä. Useissa kehittämishankkeissa kertyneiden kokemusten mukaisesti tuottavuushyödyt voivat olla 20 – 40 % kokonaiskustannuksista, jossain tapauksissa vielä tätäkin suuremmat. Tuottavuushyötyjen aikaansaaminen edellyttää usein uudistamisen alkuvaiheessa lisäinvestointeja.

Tuottavuuden muutosten tulee olla suunniteltuja ja todennettavissa. Tuottavuuden parantaminen edellyttää toimintatapojen ja -prosessien kehittämistä, yhteisten tietovarantojen hyödyntämistä ja päällekkäisen tiedonkeruun vähentämistä. IT-toiminnan kustannusten vähentäminen ei ole ensisijainen tavoite, sillä kokonaistuottavuuden parantaminen saattaa jopa nostaa IT-kustannuksia.

Valtion IT-toiminnan kehittämällä tavoitellaan myös mittakaavaetuja. Valtionhallinnolla kokonaisuutena on mahdollisuus kehittää toimintaansa, tehdä investointeja ja hankintoja sekä tuottaa ja hankkia palveluja yhteiseen käyttöön.

4 Vaikutukset

Tarkoituksena on, että kaikista kehittämisohjelmien hankkeista laaditaan esitutkimukset, joissa on kuvattu kokonaisratkaisu kustannusarvioineen ja kustannushyötyanalyysiineen, ja että niiden toteutumista seurataan ja arvioidaan.

Yhteiset IT-investoinnit rahoitetaan keskitetysti. Ministeriöitä, virastoja ja laitoksia veloitetaan palveluista käytön mukaisesti perimällä palveluiden tuottamisen omakustannushinta.

4.3 Vaikutukset viranomaisen toimintaan

Valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämällä tarjotaan viranomaisille hallinnon yhteisiä ratkaisuja ja palveluja sähköisten asiointipalvelujen rakentamiseen. Tavoitteena on, että hallinnonalojen ja koko valtionhallinnon tietojärjestelmät ovat yhteentoimivia ja tarkoituksenmukaisilta osin myös yhtenäisiä ja että parhaat käytännöt on otettu käyttöön. Samalla parannetaan valtionhallinnon asiakaspalvelua kokoamalla palvelukokonaisuuksia yhteen sekä verkottamalla palveluprosesseja.

Perustietotekniikkapalvelujen keskittämällä haetaan ratkaisuja, joita käyttämällä viranomaisen voi keskittyä ydintoimintaansa ja sen kehittämiseen. Yhteisen IT-toiminnan kehittämällä vältetään päällekkäinen kehittämistyö ja varmistetaan osaamisen keskittäminen ja tehokas hyödyntäminen.

4.4 Henkilöstövaikutukset

Periaatepäätöksen kehittämishankkeet toteutetaan hyvää henkilöstöpolitiikkaa noudattaen. Hankkeiden henkilöstövaikutuksia suunnitellaan erityisen tarkasti. Valtioneuvosto teki 23.3.2006 periaatepäätöksen henkilöstön aseman järjestämisestä organisaation muutostilanteissa. IT-toiminnan tehostamisessa tullaan noudattamaan tätä edellä mainittua valtioneuvoston periaatepäätöstä.

5

5.1

Periaatep
tin muka

Yhteisk

- asiak
- kansa
- sähkö
- sijoitt
- riskia

Resurs:

- hankk
- isojen
- IT-toi
- vertai
- ylläpi

Proses:

- toimi
- toimir
- keskit

esitutki-
yötyana-

laitoksia
akustan-

yhteisiä
on, että
a tarkoi-
öön. Sa-
isuuksia

5 PÄÄTÖKSEN SEURANTA JA RAPORTOINTI

5.1 Mittarit

Periaatepäätöksen toteutumisen seurannassa käytetään seuraavia, tasapainoisen tuloskor-
tin mukaisesti jaoteltuja mittareita:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

- asiakastyytyväisyyskysely
- kansalaisten luottamus hallintoon -kysely
- sähköisten palvelujen osuus hallinnon palveluista
- sijoittuminen sähköisen hallinnon kansainvälisissä vertailuissa
- riskianalyysi ja erityistoimia aiheuttaneiden tietoturvaloukkausten määrä

Resurssit ja talous

- hankkeiden jälkiarvioinnit
- isojen hankkeiden toteutuneet hyödyt
- IT-toiminnan kokonaiskustannus/työasema
- vertailu samansuuruisten, ulkomaisten hallintojen IT-toiminnan kustannuksiin
- ylläpito- ja kehittämiskustannusten suhde

Prosessit ja rakenteet

- toiminta- ja kehittämisstrategioissa on IT-toiminta mukana (% virastoista)
- toimintasuunnitelmat dokumentoitu ja hyväksytty (% virastoista)
- keskitettyjen hankintojen osuus IT-peruspalveluhankinnoista

oudatta-
osto teki
uutosti-
a valtio-

ttämällä
-toimin-
sen kes-

- yhteisen projektityömallin käyttö (% virastoista)
- yhteisen systeemityömallin käyttö (% virastoista)
- yhteisten IT-palveluiden käyttö (% virastoista)
- yhteisten IT-palveluiden käytettävyys (käyttökatkot)
- hankkeiden läpimenoajat

Uudistuminen ja työkyky

- osaamisen kehittämissuunnitelmien toteutuminen: määriteltyjen t-osaamisprofiileiden toteutuminen (% virastoista)
- avainhenkilöstön pysyvyys
- sertifioidun henkilöstön määrä
- yhteiseen toimintatapaan koulutettujen henkilöiden määrä

5.2 Raportointi ja arviointi

Periaatepäätöksen toteutumisesta raportoidaan valtiovarainministeriön tilinpäätöksessä ja valtion tilinpäätöskertomuksessa.

Valtion IT-toiminnan uudistamisesta tämän periaatepäätöksen mukaisesti tehdään riippumaton arviointi kolmen vuoden kuluttua tämän päätöksen voimaan tulosta.